

Nagy Pongrác

MI LESZ VELÜNK?

Gondolatok a Surányi Györggyel folytatott televíziós beszélgetéssel kapcsolatban

Réges-régen az Állatorvosi Karon mesélték:

A professzor kiviszi a hallgatókat a mintagazdaságba. Ott elővezetnek egy lovat. Nem is ló, gebe, iszonyatos állapotban. Csontjai majd átszúrják a bőrét, háta túrós, feje lóg, alig áll a lábán. A hallgatók elhűlve nézik. –”Azért vezettem elő ezt a lovat – magyarázza a professzor –, mert ezen az összes lóbetegséget tanulmányozni tudjuk.”

Ez az anekdóta jutott eszembe, amikor szeptember 24-én a dr. Surányi György Nemzeti Bank elnökkel folytatott televíziós beszélgetést hallgattam. Amit ott Surányi György mondott, abban benne van a magyar gazdaságpolitika minden tévedése, illúziója, valótlanága és szakmai képtelensége.

Tallózzunk taláalomra.

1. Mikor lesz vége a szigorú pénzügypolitikának ?

Mielőtt Surányi György válaszát idézném, két számmal szeretném jellemezni a magyarországi pénzügypolitikát. 1989 decembere és 1995 májusa között a vállalati szektornak nyújtott nettó bankhitelek reálértéke 45 százalékkal, a háztartásoknak nyújtott bruttó hiteleké pedig több mint 70 százalékkal csökkent. A Magyar Nemzeti Bank olyan magas szinten tartja a kamatlábakat, hogy gazdasági öngyilkosság ma a hitelfelvétel a többség számára. A magyar gazdaság nagyobbik része – főként a kisvállalatok és a háztartások – már évek óta hitel nélkül működik. Nincs a világgazdaság történetében példa arra, hogy egy or-

szág kormánya huzamos ideig ilyen kíméletlen, ilyen irgalmatlan pénzpolitikát folytatott volna. Ennek ellenére Surányi arra utalt, hogy a politika április óta még szigorúbbá vált. Ennek akkor lesz vége, mondta, amikor beindult egy kiegyensúlyozott 4–5%-os növekedés; hogyha a külső egyensúly hiánya megfelelő mértékűre csökken és végül, ha a költségvetési hiány lényeges csökkentése révén az infláció egyszámjegyűvé válik.

Ügyeljünk a sorrendre, mert fontos. *Elemi közgazdasági tétel* az, hogy hitel nélkül nincs gazdasági fellendülés (lásd: Széchenyi). Hitel viszont csak akkor lesz, ha a fellendülés megindult. Ez a magyar gazdaságpolitika (egyik) 22-es csapdája.

2. Mi okozza az inflációt?

A válaszból az is kiténik, hogy Surányi szerint a túlköltekezés – főként a költségvetési hiányban tükröződő állami túlköltekezés – az infláció fő oka. – Mint ismeretes, ugyanezt vallja Bokros Lajos is. – Most ismét azt kell mondani, hogy *elemi közgazdasági tétel* az, hogy a költségvetési hiány önmagában még nem gerjeszt inflációt. Minden attól függ, hogy a hiányt hogyan finanszírozzák. – A költségvetés túlköltekezése vásárlóerőt pumpál a gazdaságba. Ezt a vásárlóerő-többletet a kormány egyidejűleg azonnal kivonja, amikor a hiányt a hazai pénzpiacra kincstárjegyek és államkötvények kibocsátásával finanszírozza. – *A költségvetési hiánynak* tehát, bármekkora legyen az a bruttó hazai termékhez viszonyítva, *semmi köze nálunk az inflációhoz.*

Az infláció okait másutt kell keresni. 1989 és 1994 között az össztermelés, vagyis a magyar áruk és szolgáltatások kínálata, 19 százalékkal csökkent (ezen belül az árukínálat 26 százalékkal). (Megjegyezzük, hogy ezt az óriási arányú termelés/kínálat csökkenést főképpen az egymást követő kormányok hibás gazdaságpolitikája okozta, de a részletes indoklásra itt nincs lehetőség.) A kereslet viszont csak 4 %-kal csökkent (ebből a belföldi kereslet 8 százalékkal). A magyar gazdaság tehát évről-évre jóval kevesebb árut és szolgáltatást termel, mint

amennyi az irántuk való kereslet. A különbséget külföldről importáljuk, s a külföldi áru általában jóval drágább, mint a hazai áru. 1992 második fele óta ez az infláció fő oka. A kormány, a Nemzeti Bank és a Valutaalap ezt „túlfűtött gazdaságnak”, „túlköltekezésnek” nevezi, s politikájának célja, hogy a belföldi keresletet a magyar áruk és szolgáltatások kínálatának színvonalára szorítsa vissza. - Én ezt inkább kínálathiánynak nevezném, s olyan politikát tartanék helyesnek, amelynek célja a kínálatnak az (amúgy is csökkent) kereslet színvonalára való növelése volna.

3. A „bajok gyökere”

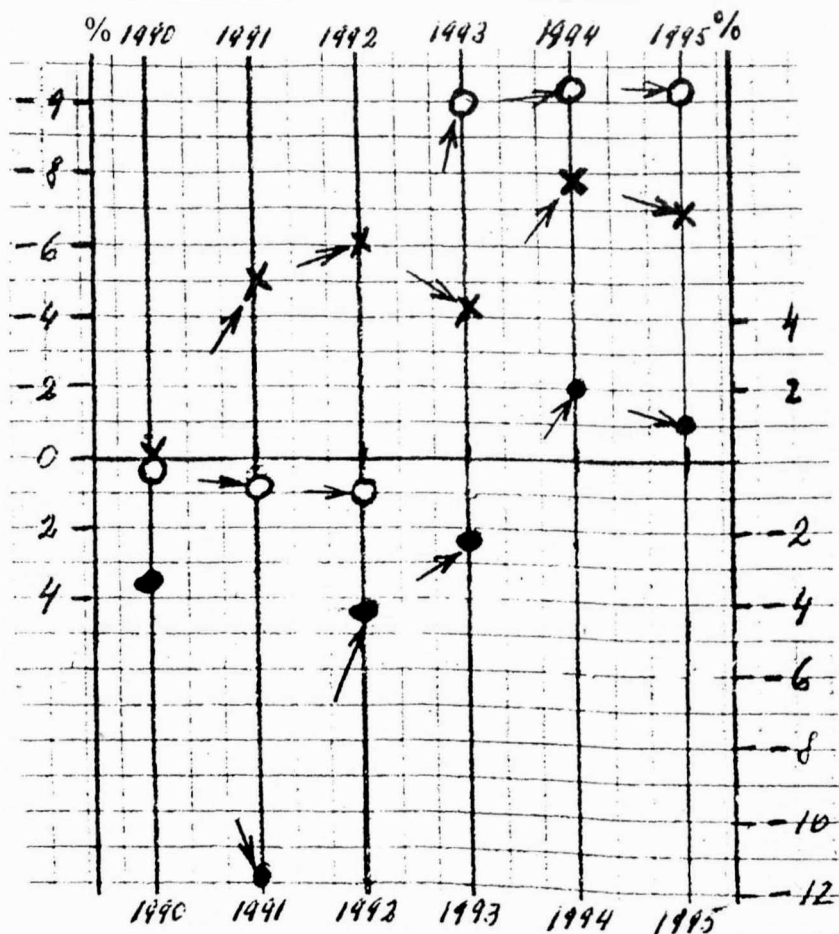
Surányi szerint szerves összefüggés van a külgazdasági hiány és az államháztartási hiány között. A kettő együtt nő vagy csökken. Ehhez Bokros még hozzáteszi, hogy mindkettő a gazdasági növekedés egyenes függvénye. Ha a gazdaság teljesítménye javul, mindkét hiány nő. Az egyensúlyhiányt tehát csupán a gazdaság teljesítményének rovasára lehet orvosolni. – Bokros szerint ez a bajok gyökere.

A részletekbe itt most nem érdemes belemenni. Elégedjünk meg az-
zal, hogy ez az összefüggés valóban fennállt a parancsgazdaság idején. Azt azonban *minden másodéves nyugati közgazdasági egyetemi hallgató tudja*, hogy a piacgazdaságban ez a háromoldalú összefüggés ellentétes irányú; a gazdasági fellendülés csökkentheti az államháztartási hiányt és növelheti a folyó fizetési mérleg hiányát. Gazdasági visszaesés idején ennek a fordítottja történhet: a fizetési mérleg deficitje csökken, az államháztartásé nő. A három mennyiség egyszerre csak úgy nőhet – mint pl. nálunk 1994-ben –, ha más tényezők játszanak döntően közre. Amint az ábra mutatja, az”egyirányú összefüggést” a gyakorlat sem igazolja. – A sajnálatos és aggasztó csupán az, hogy ezen a vaskos elméleti és gyakorlati tévedésen alapul az a kormánypolitika, amely csökkenti a lakosság reáljövedelmét, az esélyegyenlőséget az egyetemeken, a kórházi ágyak valamint a családi pótlékra jogosultak számát, hogy csak a legkirívóbb vonásait említsem.

A Bokros–Surányi féle” összefüggés”

Államháztartás mérlege/BHT: x
Folyó fizetési mérleg/BHT: o

BHT százalékos növekedése:

Források: 1990–1994: Magyar Nemzeti Bank, Pénzügyminisztérium, Központi Statisztikai Hivatal. 1995: az 1995-ös második pótköltségvetés (x), valamint a szerző előrejelzései (●, o).

„Egyirányú összefüggés” mellett csak akkor lehetne érvelni,

- ☞ ha egy-egy évben mindhárom jel a vízszintes vonalnak ugyanazon az oldalán volna, és
- ☞ ha egyik évről a másikra mindhárom ugyanabban az irányba mozdulna el (= mindhárom nyíl ugyanabba az irányba mutatna).

Ez eddig csak 1994-ben valósult meg, s esetleg megvalósul 1995-ben is. Ezt azonban külső tényezők idézték elő. Az „egyirányú összefüggést” tehát a gyakorlat nem igazolja, a piacgazdaság elmélete pedig cáfolja.

4. Erkölcsi érvek az adósságkönnyítés ellen

A riporter megkérdezte Surányi Györgyöt, mi a véleménye Gidai Erzsébet azon javaslatáról, hogy Magyarország szorgalmazza külföldi adóssága egy részének a leírattatását. – Az MNB elnöke szerint a javaslat mind erkölcsileg, mind pedig szakmailag tarthatatlan. Erkölcsileg először azért, mert ha valaki hitelt kér, akkor azt nem azért kéri, hogy utána ne fizesse vissza. Másszóval: a szerződésileg vállalt kötelezettségeket teljesíteni kell.

Messze vezet, ha ebben az összefüggésben erkölcsről beszélünk. Mindenekelőtt erkölcstelen az a 66 ország, amely sok év óta folyamatosan adósságkönnyítést élvez. De erkölcstelen volt annak idején Horthy Miklós is, amikor 1944. október 16-án Magyarországot ki akarta vonni a második világháborúból, hisz ez a Németországgal kötött szövetségi szerződés megszegése lett volna. – Milyen szerencse, hogy nem sikerült! Budapestet rommá lőtték, a fél ország elpusztult, de erkölcsünk tisztán ragyog.

A másik erkölcsi szempont az, hogy csak a világ legszegényebb országai tarthatnak igényt adósság-elengedésre. Magyarország lakossága ma a világ népességének legjobban élő 20 százalékához tartozik. Ahelyett, hogy a fejlett országoktól adósságelengedés formájában tá-

mogatást kérne, még Magyarországnak volna erkölcsi kötelezettsége támogatást adni a nála sokkal, de sokkal kiszolgáltatottabb helyzetben lévő országok lakosságának.

Ezt mondja a Magyar Nemzeti Bank elnöke vasárnap délután, csúcsidőben, mintegy 3 millió nézőnek. – A számok viszont azt mondják, hogy a 12 ország közül, amelyek tavaly szeptemberig nemcsak kormányoktól, de bankoktól is kaptak jelentős adósságelengedést, háromnak az egy főre jutó bruttó nemzeti terméke magasabb, mint Magyarországé, kettőé pedig majdnem eléri azt. (Mint ismeretes, a Világbank az egy főre jutó nemzeti termékkel méri az országok jóléti illetőleg fejlettségi fokát.)

2. sz. táblázat

Egy főre jutó nemzeti termék US dollárban

Ország	1993
Argentína	7450
Uruguay	4127
Mexikó	3677
Magyarország	3587
Brazília	3471
Costa Rica	3422

Forrás: Világbank és IMF

Ezek tehát a nálunk sokkal szegényebb, sokkal, de sokkal kiszolgáltatottabb országok. – Megjegyzem, hogy ezeket az adatokat én a Ma-

gyar Nemzeti Bank könyvtárában találtam. Így azok feltételezhetően hozzáférhetők a Magyar Nemzeti Bank elnöke számára is.

5. Szakmai érvek

Közgazdasági szempontból azért nem ért Surányi György egyet Gidai Erzsébet javaslatával, mert ha adósságelengedést, sőt bármiféle adósságkönnyítést kérünk, akkor az ország egyszeribe elveszti hitelképességét, vagyis nem kap több hitelt. Megszűnik a működőtőke beáramlása. Nem lesz mód az import-többlet finanszírozására, csökken a fogyasztás, csökken a beruházás, nő a munkanélküliség, nő a költségvetés hiánya, az infláció kontrollálhatatlanná válik, csökken az export, a termelés pedig legalább 20–25 százalékkal visszaesik (a jelenlegi szintről, amely már 19 százalékkal alacsonyabb, mint amekkora 1989-ben volt).

Itt alaposan bele lehetne menni a részletekbe. Le lehetne közölni a Világbank grafikonját, amely azt mutatja, hogy mialatt az adósságelengedésben részesült országok piaci hitelképességi minősítése 30 százalékkal javult, az adósságot pontosan fizető Magyarországé éppen 30 százalékkal romlott. – Ki lehetne logikailag és számszerűleg mutatni, hogy az adósságelengedés nemcsak, hogy nem befolyásolja a működőtőke beáramlását, de néha még serkentőleg is hat rá. (Például míg Lengyelországban az 1991-es adósságelengedést megelőző években a beáramlás elenyésző volt, 1992-re már 678 millió dollárra, 1993-ra pedig 1700 millióra rúgott.) – Helyszűke miatt azonban célszerű a végkövetkeztetésre összpontosítani a figyelmünket, nevezetesen arra, hogy adósságelengedés kérése katasztrofális gazdasági következményekkel járna.

Hogy járna-e vagy sem, az abból derül ki, miképpen alakult az egy főre jutó reáljövedelem azokban az országokban, amelyek adósságkönnyítésben részesültek. Az alábbi táblázat pontosan ezt mutatja. A feltüntetett 23 ország közül 22 a nyolcvanas évek első felében beszüntette a szerződésileg megállapított adósságszolgálat teljesítését, s utána

azokat, amelyekre nem volt megbízható adat, s ahol háború, polgárháború vagy hosszantartó belső zavargás akadályozta a gazdaság fejlődését. Amint látható, a 22 adósságkezdményben részesült ország közül 16-nak jobb a gazdasági teljesítménye, mint az adósságot pontosan és rendületlenül fizető Magyarorszáé.

3. sz. táblázat

Az egy főre jutó bruttó hazai termék növekedésének mutatószámai az adósságkönnyítésben részesült országokban és Magyarországon

	Ország	1993 1992 = 100
1.	Chile	153,2
2.	Costa Rica	123,7
3.	Colombia	120,0
4.	Uruguay	119,9
5.	Argentína	109,0
6.	Marokkó	108,4
7.	Dominikai Köztársaság	108,3
8.	Jamaica	107,8
9.	Lengyelország	104,6
10.	Malawi	102,1
11.	Ecuador	101,7
12.	Nigéria	100,4
13.	Brazília	98,8 ¹⁾
14.	Guyana	98,7
15.	Venezuela	98,0
16.	Panama	97,5
17.	MAGYARORSZÁG	96,2
18.	Mexikó	93,6
19.	Sierra Leone	92,7
20.	Fülöp-szigetek	86,1
21.	Bolívia	84,8 ¹⁾
22.	Peru	76,3
23.	Románia	70,6 ¹⁾

¹⁾ 1992

Forrás: IMF: International Financial Statistics és IBRD: World Debt Tables 1994–'95

Az aláhúzott országok adósságelengedést is kaptak a kormánytól és a bankoktól.

A 12 adósság-elengedésben részesült ország közül 10 található a táblázatban. A tizenegyedik – Bulgária – csak a közelmúltban részesült adósság-elengedésben, így ennek hatását még nem lehet felmérni. A tizenkettedik, Jordánia, 1989-ben részesült először adósságkönnyítésben, később pedig adósság-elengedésben. Ott 1989 és 1994 között az egy főre jutó bruttó hazai termék 6 százalékkal nőtt, Magyarországon ugyanezen idő alatt 18 százalékkal csökkent. – A 12 adósság-elengedésben részesült ország közül 11 alkalmas az összehasonlításra. Közülük 9-nek jobb a gazdasági teljesítménye, mint Magyarorszáké.

A tényekkel összevetve tehát semmivé válik az a főérv, amelyet az egymást váltó Nemzeti Bank elnökök, az adósságkezeléssel megbízott MNB alelnök, az egymást követő pénzügyminiszterek, s az őket kritikátlanul ismétlő „szakértők” már öt éve hangoztatnak. – És az öt év leforgása alatt, úgy látszik, egyikük sem nézte meg a számokat, mielőtt arra szánta el magát, hogy ezzel a „végítélet forgatókönyvvel” rémítgesse a töle szakértelmet, alapos helyzetismeretet és *igazmondást* váró magyar népet.

6. Hogyan oldódhat meg az adósságprobléma?

Surányi György szerint úgy, hogy megáll az adósság növekedése. A gondolatot nem fejtette ki részletesen, de az interjú során többször tett említést arról, hogy megindul egy évi 4–5 százalékos gazdasági növekedés. A változatlan adósságállomány tehát csökken a növekvő bruttó hazai termékhez viszonyítva. Így Magyarország az adósságproblémát lassacskán”kinövi”.

Az adósság növekedésének megállítása természetesen azt jelenti, hogy csak annyi hitelt veszünk fel, amennyi a tőketörlesztésre éppen elegendő. A folyó fizetési mérlegnek csak akkora lesz a hiánya, amekora a nettó kamatfizetési kötelezettség (vagyis eltűnik a kereskedelmi mérleg évi 3,5–4 milliárd dolláros hiánya). A nettó kamatokat pedig a

működőtőke beáramlásból fizetjük. – Ez azt jelenti, hogy Magyarországra nem lesz nettó forrásbeáramlás külföldről.

Itt két kérdés merül fel: elég lesz-e a beáramló működőtőke a nettó kamat fedezésére? És: mitől fog megindulni a gazdasági növekedés?

Surányi György szerint az idén nem lesz probléma a várhatóan másfél milliárdra rugó nettó kamatkiáramlás működőtőkével való finanszírozására, csupán a közműveket (villany-, gáz-, vízszolgáltatás) kell eladni. Ezeknek a monopólüzemeknek az eladása után a monopóliumhelyzetbe került külföldi tulajdonos diktálhatja majd az energiaárakat Magyarországon.

Egy boríték hátulján azonban bárki kiszámíthatja, hogy ha a jelenleg 33 milliárd dolláros bruttó adósságot sikerül – mondjuk – 35 milliárdos szinten stabilizálni, akkor 10 milliárdnyi aktívum mellett – a nettó kamatfizetés meg fogja haladni az évi 2 milliárd dollárt. Jövőre még eladhatjuk a bankokat. Ezzel aztán az ország külföldi kiszolgáltatottsága olyan méretűvé válik, hogy majd visszasírjuk a szovjet csatlós-sorsot mint nemzeti függetlenségünk fényes korszakát. (Tudtommal nincs civilizált ország a világon, amely megengedné, hogy az energia- és bankszektor külföldi kézre kerüljön. Mi majd megengedjük, hisz politikánk vezérlő elve az, amit Botos Katalin pénzügyi államtitkár korábban már 1991-ben úgy fogalmazott meg, hogy "az adósságot pedig fizetni fogjuk, még ha tönkre megy is belé az ország".)

1997-re eladnivalónk már nem marad, az évi 2 milliárd dollárnyi nettó fizetési kötelezettség viszont nemcsak megmarad, de évről-évre nő, hisz hitelképességi minősítésünk romlása miatt a régi adósságot egyre magasabb kamatú új adóssággal kell behelyettesíteni. Ezt az évi 2,2–2,3 milliárd dollárt csak úgy tudjuk majd fizetni, ha ennek egyre növekvő hányadát a magyar gazdaság termeli ki.

Ez már a forráskibocsátás lesz, ami évről-évre növekszik, hisz míg a kamatteher növekedni, a működőtőke-beáramlás feltételezhetően csökkenni fog. – Így tehát nemcsak azt kell elhinnünk, hogy minden külső forrásbevonás nélkül beindul a gazdasági fejlődés, hanem azt is, hogy beindul és fenntartható lesz jelentős folyamatos és növekvő forráskibocsátás mellett.

7. Csőd előtt?

Természetesen nem fog beindulni. Ellenkezőleg: az össztermelés ismét csökkenni fog, amint csökkent 1990 és 1992 között, amikor ugyanezt az adósságpolitikát folytattuk, s amikor hasonló arányú volt a forráskiáramlás. A kormányzat majd gondoskodik róla. Ahhoz ugyanis, hogy piaci eszközökkel megvalósuljon a tervezett forráskibocsátás, vissza kell fogni a belső felhasználást. Ez a visszafogás már kíméletlenül folyik. A lakosság fogyasztását csökkenti a reálbérek csökkentése (10% idén, 5% jövőre), a közületi fogyasztást a Bokros csomag és a várható újabb csomagok, a beruházást pedig az MNB hitelmegszorító politikája. A kormányzat azt mondja, hogy ezzel megveti a gazdasági fellendülés alapjait. Így fogalmazódott meg Magyarországon az az egyedülálló közgazdasági tétel, miszerint a gazdaság beindításának legjobb módja a gazdaság visszafogása.

Az adósságszolgálat rendszeres fizetése mellett az adósságállomány stabilizálásának az ára tehát a gazdaság folyamatos hanyatlása. A helyett, hogy változatlan adósság csökkenne a növekvő bruttó hazai termékhez viszonyítva – mint ahogy Surányi György reméli – inkább az a valószínű, hogy növekedni fog egy csökkenő BHT-hez viszonyítva.

De ez az arány romlik akkor is, ha nemcsak a tőketörlesztést, de a kamatot is kölcsönből fizetjük, mint ahogy tesszük 1993 óta. A nettó kamatteher ma már olyan nagy, hogy – tőkésítve – az adósság növekedését a bruttó hazai termék növekedése már nem érheti utol.

Az alábbi számok hitelezőink előtt is ismeretesek. Becsléseket, előrejelzéseket ők is végeznek. Látják az adóssághelyzet romlását, s egyre világosabban látják az adósságszolgálat pontos teljesítésén alapuló adósságpolitika kilátástalanságát. Hitelképességi minőségünk egyre romlik. *Soros György*, a briliáns pénzügyi szakember, nemrég azt mondta, hogy a közelmúltban lezajlott mexikói válságot Magyarországon pénzügyi válsága fogja követni. "Ez annyira nyilvánvaló – úgy mond –, hogy nem félek kimondani." – Soros itt természetesen arra céloz, hogy a nemzetközi tőkepiac beszünteti a hitelfolyósítást Magyarországnak.

4. sz. táblázat

A külföldi adósság és a nettó kamat a bruttó hazai termék százalékában

	1992	1993	1994	1995 (becslés)	1996 (becslés)
	Százalék				
Bruttó adósság/BHT	58,7	64,2	69,1	77,3	79,5
Nettó adósság/BHT	36,4	39,0	45,9	54,5	56,8
Nettó kamatfizetés/BHT	3,3	3,0	3,1	3,5	4,7
Emlékeztető:	Milliárd US dollár				
Bruttó adósság (év vége)	21,4	25,4	28,5	34,0	35,0
Nettó adósság (év vége)	13,3	14,9	18,9	24,0	25,0
Nettó kamatfizetés	1,22	1,13	1,29	1,55	2,05
Bruttó hazai termék (BHT)	36,5	38,3	41,3	44,0	44,0

Forrás: 1992–94: Magyar Nemzeti Bank
1995–96: a szerző becslése

Igen, ez lesz a vége a jelenlegi magyar gazdaság- és adósságpolitikának. De a kormányzat nem akar szembenézni a valósággal. S amikor

a csőd bekövetkezik, itt áll majd kezét tördelve készenléti válságkezelő program nélkül.

8. Mazsolák

Ezzel be is fejeztem Surányi György (és Bokros Lajos) főbb gazdaságpolitikai elgondolásának elemzését. Búcsúzóul még néhány ingyencsalatot szolgállok fel az olvasónak.

Érdekesnek találtam Surányi válaszát Soros megjegyzésére. – Mint ismeretes, a kommunizmusban a hatalom nem vitatkozott a neki ellentmondókkal. Amikor már nem vetette őket börtönbe, nem törte derékba a karrierjüket, akkor ledorongolta őket: az ellentmondó reakciós, bal- vagy jobboldali elhajló, népellenes, imperialista bérenc stb. lett. – Ez ma is így van, csupán a jelzők változtak. Kedvelt jelző például a „felelőtlen” és a „hozzá-nem-értő”. – Surányi „borzasztóan felelőtlen”-nek nevezte Soros kijelentését, „agyrém”-nek a Mexikóval való összehasonlítást, s az informálság teljes hiányáról beszélt. – Bár igaza volna! Sajnos, ez nem valószínű. Magyarországról Surányi valószínűleg jobban van informálva, mint Soros, sőt talán Mexikóról is. A nemzetközi tőkepiac hangulatát azonban Sorosnál senki sem ismeri jobban.

A Valutaalap nem ad tanácsot. A gazdaságpolitikát a magyar kormány dolgozza ki, s azt a Valutaalap vagy támogatja vagy nem – mondotta lényegileg Surányi György. Mindhárom állítás igaz, de valami kimaradt, ami teljesen megváltoztatja a kijelentés értelmét. A Valutaalap nem tanácsot ad, hanem ultimátumszerű feltételeket szab, s mindaddig nincs megegyezés, ameddig azokat a magyar kormány el nem fogadja. A kormány végül minden lényeges feltételt elfogad, mert a jelenlegi adósságpolitika mellett nem kockáztathatja meg a Valutaalappal való nyílt szakítást, hisz akkor nem tudná a tőketörlesztést újrafinanszírozni a piacon. – Nos, ilyen valójában viszonyunk a Valutaalappal, amelyet Surányi büszkén nevez „szuverén intézmények kapcsolatának”.

Surányi György szerint, ha a bruttó hazai terméket a vásárlóerőparitás alapján számítjuk át dollárra, akkor a nettó kamatkiadás a BHT-nak nem 3,5%-a, hanem annál jóval alacsonyabb. „Nem kicsi, de nem elviselhetetlen” – mondja. – A Központi Statisztikai Hivatal azóta nyilvánosságra hozta a vásárlóerőparitáson számított, dollárban kifejezett BHT-t, a Pénzügyminisztérium pedig az idénre várható nettó kamatfizetés összegét. Az arány 2,5%, szemben a Surányi által említett 1,5-2,0%-kal. Ez ebben az összefüggésben lényeges különbség.

Ugyanez a nettó kamatkiadás Surányi szerint az áru- és szolgáltatás-exportnak 8-9%-a. Felmerül a kérdés: kinek az adatait idézi a Magyar Nemzeti Bank elnöke? A Magyar Nemzeti Bank számításai szerint ugyanis az arány már évtizedek óta nem volt 8%. 9 százalék pedig csak 1992-ben volt. 1993-ban az arány 10,4% 1994-ben 12%, s idén is legalább 12% várható, (MNB: Havi jelentés, 1995/7, 87. old.)

Surányi szerint a kamatfelár, amit Magyarországnak nem-elsőosztályú hitelképességi minősítése miatt a nemzetközi tőkepiacon fizetnie kell 1,45 százalék, hisz ennyi volt a felára a legutóbb felvett kölcsönnek. Tudva lévő, hogy kölcsönök esetén a bankok a hitelfelvevő kérésére általában belemennek abba, hogy alacsony felárat számítsanak, de megemelik azokat a különféle díjakat és járulékokat, amelyeket a hitelfelvevő a kamaton kívül fizet. Így a bank „pénzénél marad”, a hitelfelvevő piaci minősítése pedig jobbnak tűnik a valódinál. Hogy mekkora valójában egy-egy kölcsön felára, ahhoz ismerni kell ezeknek a díjaknak és járulékoknak az összegét illetőleg százalékát. – Másrészt Surányi egy *kölcsön* felárával jellemzi összes piaci hitelfelvételünk felárát, holott ennek kilenctized része *kötvénykibocsátás* útján történik. Itt az irányadó az, hogy mennyivel fizet Magyarország magasabb kamatot, mint az az első osztályú adós – például a hitelnyújtó ország kormánya –, amelyik körülbelül ugyanakkor bocsát ki kötvényt ugyanazon a piacon. Nos, számításom szerint ez a felár már 1992-ben 2,07 százalék volt, s 1993-ra 2,53 százalékra emelkedett. Az ebből

származó többletkamat már tavaly meghaladta a 200 millió dollárt. – Azóta hitelképességi minősítésünk romlott. Így ma mind a felár, mind a belőle származó többletkamat feltételezhetően magasabb.

Nem a televíziós beszélgetés során derült ki, de ide tartozik, hogy a Magyar Nemzeti Bank elnöke, valamint dr. Hárshegyi Frigyes, az adósságkezeléssel megbízott MNB alelnök, vagy nincs tisztában a forráskiáramlás fogalmával, vagy a forráskiáramlást nem számította ki pontosan. Ők ugyanis már évek óta azt mondják, hogy forráskiáramlás nincs, és nem is volt. – 1993 óta valóban nincs forráskiáramlás, sőt nagyarányú forrásbevonás folyik. Ennek ára a bruttó külföldi adósságnak 12 milliárd dollárral, s a nettó adósságnak 10 milliárddal való növekedése 1992 decembere óta. – Ha a nettó forráskiáramlást a Magyar Nemzeti Bank fogalom-meghatározása és a Magyar Nemzeti Bank adatai alapján kiszámítjuk, akkor kiderül, hogy 1980 és 1989 között 2,7 milliárd, 1990 és 1992 között pedig 4,7 milliárd – összesen 7,4 milliárd dollár értékű gazdasági erőforrás áramlott ki az országból. Az első időszakban, amikor a forráskiáramlás átlag évi 270 millió dollár volt, a gazdaság még nőtt évente másfél százalékkal. A másodikban, amikor a nettó kiáramlás évi 1,6 milliárdra emelkedett, a gazdaság teljesítménye évente hat és fél százalékkal romlott. – Ezt fogja visszahozni a Surányi–Bokros-féle gazdaságpolitika.

Surányi György azt hiszi, hogy a devizatartalékok növekedése forrásbeáramlás. Így szeptember 29-én büszkén jelentette be a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen tartott előadása során, hogy az ország devizatartaléka 8,5 milliárd dollárra nőtt. Pedig a devizatartalékok növekedése forráskiáramlás a javából! Ezt mondja nemcsak az alapfokú tankönyv, hanem a józan paraszti ész is. Mindenki tisztában van azzal, hogy ha egy bankba pénzt tesz be, akkor azt a pénzt *kölcsön adja* a banknak. Magyarország devizatartaléka pedig nem más, mint a Magyar Nemzeti Bank külföldi bankbetéteinek összessége. Ha a külföldtől kölcsönt veszünk fel, az forrásbeáramlás. Ha a külföldnek kölcsönt adunk, az forráskiáramlás. – Az első kérdés, ami felmerül: vagyunk-e olyan jó gazdasági helyzetben, hogy

több milliárdos kölcsönt folyósítsunk német, japán, amerikai bankoknak? – A második pedig abból adódik, hogy a 8,5 milliárdból mintegy 3,5 milliárd kölcsönből származik. A kölcsönt kedvezőtlen hitelképességi minősítésünk miatt földuzzasztott hosszú lejáratú kamatra vesszük fel, s rövid lejáratú kamatra helyezjük ki. (A hosszú lejáratú kölcsön kamata még első osztályú hitelképesség esetén is magasabb, mint a rövid lejáratúé.) A kettő közötti kamatrés 1993-ban 3,23 százalék volt, s ez ma valószínűleg magasabb, mert azóta hitelképességünk romlott. Csupán 3,23 százalékponttal számítva a 3,5 milliárd kölcsönből származó devizatartalék évente ($3.500 \times 0,0323 =$) 113 millió dollárjába kerül az országnak. Ez ma kereken 15 milliárd forint, pontosan huszonegyszer annyi, mint az egyetemi tandíjak bevezetésével elérhető költségvetési megtakarítás (700 millió Ft). (Devizatartalékaink fennmaradó 5 milliárd dollárja lakossági, banki és vállalati devizabetét, amelyet a Magyar Nemzeti Bank devizatartalékként könyvel el, így csőd esetén azok zárolása – az országgyűlés jóváhagyásával – lehetséges, sőt valószínű, de ez már igazán nem ide tartozik.)

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy az Magyar Nemzeti Bank elnöke nemegész egyórás televíziós nyilatkozata során

- ☞ öt esetben tett tanúbizonyságot arról, hogy piacgazdasági *alapfogalmakkal és összefüggésekkel nincs tisztában*;
- ☞ két alkalommal olyasmit állított tényként, ami a számok tükrében *nem felel meg a valóságnak*;
- ☞ teljesen megalapozatlan *ábrándképet festett* az adósságprobléma „megoldásáról”;
- ☞ *pártállami ledorongolással válaszolt* a neki nem tetsző kijelentésre;
- ☞ három esetben *pontatlanul idézett* fontos számadatokat.

Nyugaton ennek töredéke is elég lenne ahhoz, hogy teljesen hitelét veszítse, s a sajtó lenondását követeleje. – Surányit ilyen veszély nem fenyegeti, hisz a magyar napi sajtó még a tévedéseit felfedő cikket sem fogja leközölni.